

SXEDIO.53U

3.6.1923: ΘΥΕΛΛΩΔΗΣ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΗ ΠΑΓΚΥΠΡΙΑ ΕΘΝΟΣΥΝΕΛΕΥΣΗ (Β Μέρος)

Οι εργασίες της Τρίτης Παγκύπριας Εθνοσυνέλευσης των Ελλήνων Κυπρίων που έγινε στο οίκημα ου Παγκυπρίου Γυμνασίου στη Λευκωσία στις **3** Ιουνίου **1923** άρχισαν με μακρά προσφώνηση του Προέδρου Αρχιεπισκόπου Κυρίλλου Γ.

Ακολούθησε μακρά συζήτηση στην οποία πήραν όλοι σχεδόν οι παρευρεθέντες.

Παρόντες ήσαν:

1. Τα μέλη της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Κύπρου.

2). Οι Ηγούμενοι των Ιερών Μονών.

3). Τα αιρετά εν ενεργεία μέλη του Εθνικού Συμβουλίου.

4) Οι Δήμαρχοι των πόλεων και κωμοπόλεων.

5). Ενα μέλος από κάθε δημοτικό Συμβούλιο.

6). Ενας αντιπρόσωπος από κάθε σχολική επιτροπή των πόλεων.

7). Ενας αντιπρόσωπος από κάθε εκκλησιαστική Επιτροπή των πόλεων και κοινοτήτων.

8) Ενας αντιπρόσωπος από κάθε σωματείο ή σύλλογο των πόλεων και κοινοτήτων.

9) Οι Πρόεδροι του Παγκυπρίου και των Επαρχικών Διδασκαλικών Συνδέσμων.

10). Οι Διευθυντές όλων των Ελληνικών εφημερίδων και των περιοδικών που εκδίδονται στην Κύπρο.

Λεπτομέρειες έδινε στην επομένη έκδοση της η εφημερίδα "Ελευθερία" (μεταγλώττιση):

Μετά την Αυτού Μακαριότητα εγείρεται ο κ. Θ. Θεοδότου και διαβάζει την έκθεση των πεπραγμένων του Εθνικού Συμβουλίου από της ίδρυσης του μέχρι σήμερα.

Μετά το τέλος της ανάγνωσης ο κ. Θεοδότου αναναπτύσσει ευρύτερα και δικαιολογεί την πολιτεία

του Εθνικού Συμβουλίου.

ΝΙΚΛΑΙΔΗΣ ΠΑΤΑΤΡΑΚΑΣ: Από λόγια δεν βγαίνει τίποτε.

ΘΕΟΔΟΤΟΥ: Θέλουμε και στην Κύπρο ένα Ζαγλούλ.

Σ. ΑΡΑΟΥΖΟΣ: Τους Ζαγλούλ δημιουργεί ο πατριωτισμός του Κυπριακού λαού. Η Κύπρος από αρχαίων χρόνων μέχρι σήμερα αριθμεί πολλούς Ζαγλούλ και μάλιστα ανώτερους.

Χ. ΜΑΡΑΘΕΥΤΗΣ: Ερωτά τι κάμνουν οι υπεύθυνοι. αλλά, λέγει, θα τα πούμε καλύτερα μετά από λίγο.

ΑΛΕΚΟΣ ΖΗΝΩΝΟΣ: Παρατηρεί στον προηγούμενο ομιλητή ότι οφείλει να μιλά με σεβασμό.

ΘΕΟΔΟΤΟΥ (Συνεχίζει): Εσείς περιβάλλετε με εκτίμηση τους Χατζηευτυχίους και...

Α. ΖΗΝΩΝΟΣ: Δεν απευυθύνονται οι λόγοι προς τους κ.κ. αντιπροσώπους, αλλά προς τους υποστηρικτές τους.

ΘΕΟΔΟΤΟΥ: Αλλά θα ήταν αφροσύνη να γίνομεν Ζογλούλ, καθ' ον χρόνο η Αγγλία προστατεύει τα ελληνικά συμφέροντα. Εκθέτει τα αφορώντα το Νομοθετικό Συμβούλιο από το **1890**. Λέγει ότι, ψηφίστηκε κάλλιστος νόμος για τη σύσταση γεωργικής τράπεζας που προνοεί για την εξεύρεση χρημάτων γι' αυτήν. Τι έγινε αυτός; Μένει γράμμα νεκρό. Δεν τον εφαρμόζει η Κυβέρνηση. Είμαι βουλευτής για **25** χρόνια και τίποτε άλλο δεν κατόρθωσα παρά να εμποδίζω μόνο μερικά επιβλαβή μέτρα. Το **1914** ψηφίστηκε νόμος για αγροτικές τράπεζες, αλλά και αυτός δεν εφαρμόστηκε.

Ν. ΛΑΝΙΤΗΣ: Ζητεί άδεια να διακόψει τον ρήτορα και αναφέρει ότι υπό την προεδρίαν του πρώην Αρμοστού Γκουλι Ανταμς συσκέφθηκαν οι βουλευτές στον αντιθάλαμο του Νομοθετικού Συμβουλίου για τη λύση του εκπαιδευτικού και κατέληξαν σε οριστικές συμφωνίες. Ο Μ. Αρμοστής μάλιστα πρόεβη στην υπόσχεση ότι θα επιτρέψει να ληφθεί από την Αθήνα Έλληνας επόπτης (πρόεδρος του εκπαιδευτικού συμβουλίου για την ακρίβεια). Αλλά μετά από κάποιον

χρόνο, όταν μιλώντας κάναμε νύξεις γι' αυτό ο κάπταιν Ορρ, αφού μας πλησίασε είπε: "Τι υπαινίσσεσθε με αυτά; Τα υπόλοιπα μέλη της Κυβέρνησης αγνοούν τέτοιες υποσχέσεις και ούτε σκέφτονται ν' αποδεχθούν τέτοιο πράγμα. Μετά από μερικούς μήνες ο Αρμοστής εκείνος μετατέθηκε.

ΜΙΧ. ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ: Συμπληρώνω τον κ. Λανίτην. Αναφέρω ότι κατά τον συνταγματικό χάρτη της Κύπρου δεν έχουν δικαίωμα τα αιρετά μέλη του Νομοθετικού να προτείνουν φορολογικά νομοσχέδια.

Ν. ΛΑΝΙΤΗΣ: Μια συμπλήρωση προσθέτω. Συντάξαμε και ο κ. Νικολαΐδης και εγώ νομοσχέδια εκπαιδευτικά, αλλά δεν έγιναν δεκτά.

ΘΕΟΔΟΤΟΥ: Ευχαριστεί τους φίλους που μίλησαν προηγουμένως για τις συμπληρώσεις τους. Το σύνταγμα της Κύπρου, ως έχει, καμιά ωφέλεια δεν μπορεί να φέρει, έστω και αν έλθει ένας Βενιζέλος ή ένας Τρικούπης. Ο Δεσπότης θέλει τον δούλο πεινασμένο για να μη έχει και ψηλότερα αισθήματα. Δεν μπορούμε να ωφελησουμε, διότι δεν έχουμε στα χέρια μας την εκτελεστική εξουσία. Για 25 χρόνια εργάστηκα και τίποτε δεν οφέλησα για τούτο. Στην Κύπρο δεν μπορεί να γίνει κανένα καλό, αν δεν μας δοθούν ευρύτερες πολιτικές ελευθερίες, αν δεν εξασφαλίσουμε την εκτελεστική εξουσία. Πρέπει να έχουμε την πεποίθηση αυτή. Πρέπει να σχηματισθούν χαρακτήρες, να μορφωθούν Ζογλούλ, χαρακτήρες χαλύβδινοι. Το ζήτημα μας δεν λύεται σε λίγα χρόνια, αλλά με την επιμονή και της εκμετάλλευσης των περιστάσεων. Εάν υπήρχε στην Κύπρο Ελλάδα, θα είχαμε γεωργική τράπεζα. Η Ελλάδα, αν και οικονομικώς ήταν γονατισμένο και στη Μακεδονία και στη Θράκη, ίδρυσε γεωργικούς συνεταιρισμούς, η δε Εθνική Τράπεζα κατέβαλε με αυτούς 151 εκατομμύρια.

ΛΑΝΙΤΗΣ: Η Εθνική Τράπεζα δάνεισε 190 εκατομμύρια μόνο πέρσι.

ΘΕΟΔΟΤΟΥ: Είχα προηγούμενα χρόνια υπόψη. Αίσχος δε σε εκείνους, οι οποίοι λείχουν τα κράσπεδα

των αρχών για ένα δρόμο, για ένα γεφύρι. Δεν θα ευτυχήσουμε αν δεν ενωθούμε με την Ελλάδα. Η Ελλάδα, ως κράτος, είναι πτωχή, αλλά στην Ελλάδα δεν υπάρχει κανένας πτωχός. Εχουμε χρήματα κυπριακά, τα οποία η ξένη Κυβέρνηση τονίζει προς **60** παράδες τοις εκατό. Ίδου πως διοικεί. Πληρώναμε κατά το έτος **1892 1/2** χιλ. λίρες για να πληρώνεται το τοκοχρεωλύσιο του Κριμαϊκού πολέμου. Δεν εξεγείρεται η συνείδηση σας; Πως να αποκτήσουμε γεωργική τράπεζα; Η γεωργία είναι η βάση της ευεξίας του τόπου. Παρέχει την πρώτη ύλη και δίδει την ώθηση στο εμπόριο και σε όλα τα επαγγέλματα. Τι πρέπει να γίνει; Τα κεφάλαια μπορούν να εξευρεθούν σύμφωνα με το νόμο **1890** για ακριδικό φόρο που παρέχει εγγύηση ενός μεγάλου δανείου. Όταν πάρουμε εμείς την Κυβέρνηση μπορούμε να το επιτύχουμε.

Ως προς δε το Εθνικό μας ζήτημα τι πρέπει να γίνει; Να κάνουμε σταθμόν; Όπως η Α.Μ. εξέθεσε, το ζήτημά μας επηρεάστηκε από τα συμβάντα στην Ελλάδα, από την υποχώρηση να σκεφθούμε για τους πρόσφυγες.

Χ. ΜΑΡΑΘΕΥΤΗΣ: Μπορεί ο κ. Θεοδότου να μας πει τι ποσό ξοδεύθηκε για τους πρόσφυγες;

ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ: Λέγει ότι δεν μπορεί.

ΑΛΕΚΟΣ ΖΗΝΩΝ: Ποιου τη γνώμη εκπροσωπεί αυτός που ερωτά; Να μεταχειρίζεται ύφος αξιοπρεπές και μεγαλύτερο σεβασμό προς τους ομιλούντες.

ΘΕΟΔΟΤΟΥ: Τα **2/3** ξοδεύθηκαν για τους πρόσφυγες μόνο δε το **1/3** για τον κυπριακό αγώνα (Συνεχίζει). Και ο Βενιζέλος όταν απευθυνθήκαμε προς αυτόν είπε: "Τώρα περιάγω τον δίσκο της επαιτείας και δεν μπορώ να ασχοληθώ για την Κύπρο" σήμερα όμως ήρθη ο επιάλτης, κλείει ειρήνη και επιτρέπεται να εργασθούμε από συνθήκες καλύτερες. Ενώθηκαν μαζί μας παράγοντες που δεν υπήρχαν προηγουμένως. Παραπέμπω στους πύρινους λόγους των προέδρων της κυπριακής αδελφότητας Καίρου και Αλεξανδρείας. Αυτός ο Πρόξενος της Ελλάδας είπε: "Ας έλθουν οι Άγγλοι να δουν, για να πεισθούν, αν ο κυπριακός λαός

είναι ώριμος προς αυτοδιοίκηση ή όχι". Ο δε κυπριακός σύλλογος στην Αθήνα ίδρυσε γραφείο προς ενέργεια του οποίου προΐσταται ο Κύπριος πολιτευτής κ. Ε. Χατζηϊωάννου. Και άλλοι παράγοντες προστέθηκαν τους οποίους δεν μπορώ να αναφέρω. Αγγλοι κηδόμενοι του αγγλικού γοήτρου θα συνηγορούν υπέρ μας. Το ζήτημά μας σήμερα προήχθη περισσότερο και είναι σήμερα σε καλύτερη θέση. Εισέρχομαι στο εκπαιδευτικό ζήτημα που είναι ακανθώδες. Οι δάσκαλοι είναι άξιοι οι του ονόματος τους. Τα δώρα τα άδωρα του Νιούχαμ να τα πετάξουν. Χιλιάδες φορές προτιμότερη η πείνα παρά να πουλήσουν την πατρίδα.

ΠΟΛ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ: Μερικά μέλη του Εθνικού Συμβουλίου δεν προτίμησαν να αποθάνουν. Γιατί ζητείται να πεινάσουν μόνο οι δάσκαλοι;

Γ. ΧΑΤΖΗΠΑΥΛΟΥ: Λέγει ότι στον κ. Ν. Αντωνιάδη ασκήθηκε βία για να παραιτηθεί.

ΠΟΛ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ: Επρεπε η επιτροπή να του πληρώσει τον μισθόν και να παραιτηθεί. Για τους γιατρούς;

ΜΑΡΑΘΕΥΤΗΣ: Λέγει μερικά και τα συσχετίζει με λεχθέντα προηγουμένως από τον κ. Αλέκο Ζήνωνα και ζητεί να ανακληθεί στην τάξη ο προηγούμενος που έχει υβρίσει.

Ι. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ: Εγείρεται υπέρ της τάξεως.

ΑΛΕΚΟΣ ΖΗΝΩΝ: Λέγει ότι πρόεβη στις παρατηρήσεις εκείνες διότι ο κ. Μαραθεύτης θέλει να αφήσει εντύπωση σε βάρος αντιπροσώπων.

ΑΡΑΟΥΖΟΣ: Επεμβαίνει συμβιβαστικά.

Μ. ΝΙΚΟΛΑΙΔΗΣ: Το επεισόδιο να λήξει.

ΘΕΟΔΟΤΟΥ: Μεταξύ του σημερινού μισθού των δασκάλων και της πείνας υπάρχει μεγάλη διαφορά. Ζητούμε να υπάρχει αλληλεγγύη μεταξύ γεωργών και δασκάλων. Αναγνωρίζει το δίκαιο του δασκάλου, αλλά τονίζει ότι χρειάζεται και λίγη υπομονή. Λέγει ότι το Εθνικό Συμβούλιο συσκέφθηκε και γι' αυτό, ότι συντάχθηκε ψήφισμα που μιλά για το εκπαιδευτικό και

ότι αποφασίστηκε να σταλεί αυτό με τον κ. Αραούζο.

Ι. ΜΥΡΙΑΝΘΗΣ: Πότε νομίζετε ότι θα ψηφισθεί το νέο νομοσχέδιο για την Παιδεία;

ΘΕΟΔΟΤΟΥ: Περιμένετε. Ο Μακαριώτατος θα στείλει τηλεγραφική διαμαρτυρία.

ΜΑΡΑΘΕΥΤΗΣ: Αν δεν ανασταλεί η ψήφιση του νομοσχεδίου; (Προκαλείται θόρυβος και συγκεχυμένη συζήτηση)

ΘΕΟΔΟΤΟΥ (Συνεχίζει). Άλλο ζήτημα θα τεθεί προς της Συνελεύσεως ή τροποποίηση διαφόρων άρθρων του Καταστατικού. Καταλήγων δεν πρέπει να νομισθεί ότι λέγω ότι δεν διαπράχθηκαν λάθη και από το Εθνικό Συμβούλιο. Είμαστε όλοι ηγέτες και ο λαός από αυτή τη σάρκα.

Προσθέτει ακόμα μερικά και κάθεται.

Κ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ: Ρωτά αν το Εθνικό Συμβούλιο εφάρμοσε τις αποφάσεις της Β Παγκύπριας Συνέλευσης. Ο κ. Ν. Πασχάλης είχε τότε πει ότι αν υπέβαλλαν υποψηφιότητα Αρμένιοι ή Μαρωνίτες, θα εξευτελιζόταν το Νομοθετικό Συμβούλιο. Αν όμως υπέβαλλαν Έλληνες το Εθνικό Συμβούλιο θα υπέβαλλε ανθυποψηφιότητες.

Ν. ΠΑΣΧΑΛΗΣ: Δεν είπα κάτι τέτοιο.

ΚΛ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ: Σε ποιες ενέργειες προέβη το Εθνικό Συμβούλιο για να ματαιώσει τις υποψηφιότητες που υποβλήθηκαν; Ευθύνεται μερικώς και το Εθνικό Συμβούλιο γι' αυτό.

Γ.ΧΑΤΖΗΠΑΥΛΟΥ: Θα ήταν σύμφωνο αυτό με την απόφαση της Π. Συνέλευσης, η οποία αποφάσισε τελείαν αποχή; (Λογομαχίες). Προτάθηκε κάτι τέτοιο από τον κ. Ζαννέτο, αλλά η Π. Συνέλευση απεδοκίμασε τη γνώμη του.

Ι. ΚΛΗΡΙΔΗΣ: Δεν μετέβαλε αυτό την κατάσταση.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ: Δεν θα ψηφίζοταν τουλάχιστο το εκπαιδευτικό Νομοσχέδιο.

Ι. ΚΛΗΡΙΔΗΣ: Στο σύνταγμα δεν υπάρχει κανένα εμπόδιο, ώστε να αποτρέψει την Κυβέρνηση να ψηφίσει το Νομοσχέδιο, αν θέλει να το επιβάλει.

ΜΥΡΙΑΝΘΗΣ: Εφόσον υπάχουν οι Μαρωνίτες δεν θα προσέρχοντα αν δεν εκλέγονταν δικοί μας.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ: Εάν υπήρχαν 7 αντιπρόσωποι θα προσέρχονταν;

ΑΡΑΟΥΖΟΣ και ΣΕΒΕΡΗΣ: Προσθέτουν μερικά.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ: 3-4 εθνικοί σύμβουλοι τον βεβαίωσαν ότι η Κυβέρνηση βρέθηκε σε δύσκολη θέση. Εάν κρατούσαμε τις θέσεις, η Κυβέρνηση θα υποχωρούσε ίσως και θα παρείχε ελευθερίες.

ΣΕΒΕΡΗΣ: Τέτοιες κυβερνητικές προτάσεις ουδέποτε έγιναν. Μόνο μερικοί κυβερνητικοί υπάλληλοι είπαν ότι αν ζητούσαμε εμείς ελευθερίες η Κυβέρνηση θα υποστήριζε.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ: Ζητά να καταλήξει ο ομιλών σε ορισμένο συμπέρασμα ή πρόταση.

Ν. ΠΑΣΧΑΛΗΣ: Έχετε δεδομένα ότι θα επιτυγχάναμε; Θα φέραμε ευθύνη για την αποτυχία.

ΘΕΟΔΟΤΟΥ: Επρεπε να είμαστε σύμφωνοι προς την απόφαση για αποχή της Π. Συνέλευσης (θόρυβος). Είναι απόφαση του κυριάρχου σώματος. Τι θα λέγατε, αν εκλέγονταν; Αν πήγαιναν στη Βουλή θα παρέβαιναν την εντολή της Συνέλευσης. Αν δεν μετείχαν στο νομοθετικό και ψηφίζονταν επιβλαβείς όμοια έφεραν την ευθύνη.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ: Η Κυβέρνηση δεν θα έφθανε στο συμπέρασμα αυτό.

ΘΕΟΔΟΤΟΥ: Απαντήστε. Θέτω το ζήτημα στον κ. Κωνσταντινίδη. Εάν παρεβαίναμε την εντολή της Συνέλευσης δεν θα είμαστε άξιοι κατάκρισης;

Ν. ΛΑΝΙΤΗΣ: Εγείρεται υπέρ της τάξης. Δεν υπόκειται σε κανένα έλεγχο η απόφαση της Παγκύπριας Συνέλευσης. Ο κ. Κωνσταντινίδης είναι εκτός τάξης.

Μ. ΚΕΡΥΝΕΙΑΣ: Επιφυλάσσομαι να εκθέσω τις απόψεις μου, ούτε θα συνηγορήσω βέβαια υπέρ των όσων λέχθηκαν. Ενα μόνο θα υπενθυμίσω τα μέλη του Εθνικού Συμβουλίου. Εάν μεν οι ανθυποψήφιοι επιτύγχαναν και δεν συμμορφώνονταν και η Κυβέρνηση ψήφιζε

επιβλαβείς νόμους νομίζω ότι η βλάβη θα ήταν πολύ μικρότερη από την ωφέλεια, διότι θα αποδεικνυόταν ότι η κυβέρνηση ψευδόταν και εξαπατούσε το λαό,

Ν. ΛΑΝΙΤΗΣ: Μερικοί είμαστε διστατικοί.

Μ. ΣΙΑΚΑΛΛΗΣ: Ποια σημασία θα είχαν οι γενικές συνελεύσεις, αν δεν γίνονταν σεβαστές οι αποφάσεις τους;

Μ. ΝΙΚΟΛΑΙΔΗΣ: Υποστήριξα την πρόταση του κ. Αραούζου. Πολλοί ελέγχουν την απόφαση του Εθνικού Συμβουλίου, αλλά όμως η τακτική που τηρήθηκε ήταν η ορθότερη.

ΛΟΥΗΣ: Γιατί τότε ζητήσατε να στείλουμε ανθρώπους στη Βουλή;

ΝΙΚΟΛΑΙΔΗΣ: Η γνώμη του κ. Αραούζου ήταν να γίνει τούτο ως παιγνίδι. Αλλά ο κ. Θεοδότου με ρώτησε. Αν ερωτώμαστε, γιατί δεν πήγετε στο Νομοθετικό, αφού εκλεγθήκατε η γιατί πήγετε αφού θα ψηφίζονταν νόμοι επιβλαβείς; Ποια θα ήταν η θέση μας απέναντι στο λαό και απέναντι στους δασκάλους; Προχώρησα στην άποψη αυτή και λέγω ότι το Εθνικό Συμβούλιο εξέτασε όλες τις απόψεις.

ΘΕΟΔΟΤΟΥ: Αρχίζει να μιλά, αλλά γίνεται θόρυβος.

Ν. ΛΑΝΙΤΗΣ: Παρακαλώ να αναγνωσθεί το ψήφισμα.

Στη συνέχεια αρχίζει η ανάγνωση του ψηφίσματος και ακολουθεί η έγκριση του.

Όμως πολλά θα ακολουθούσαν ακόμα κατά την έγκριση του ψηφίσματος.